

הלכות עדות פרק ג

א. אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה, שנאמר "משפט אחד יהיה לכם" (ויקרא כד, כב; במדבר טו, טז). אבל אמרו חכמים, כדי שלא תנעל דלת בפני לווי, אין עדי ממון צריכין דרישה וחקירה.

ב. פיצד: אמרו העדים בפנינו הלוה זה את זה מנה בשנה פלונית אף על פי שלא פונו את החדש, ולא את המקום שהלוה בו, ולא את המנה אם היה ממטבע פלוני או ממטבע פלוני עדותן קימת.

ג. במה דברים אמורים, בהודאות והלואות ומתנות ומכירות וכיוצא בהן. אבל בדיני קנסות צריכין דרישה וחקירה, ואין צריך לומר במלקיות ובגלות. וכן אם ראה הדין שהדין מרמה וחשש לו צריך דרישה וחקירה בעדי נפשות, אף על פי שהן עדי הודאות והלואות.

ד. אף על פי שאין עדי ממונות צריכין דרישה וחקירה, אם הכחישו העדים זה את זה בחקירות או בדרישות, עדותן בטלה; ואם הכחישו זה את זה בבדיקות, עדותן קימת.

ה. פיצד: אחד אומר בניסן לזה ממנו, והשני אומר לא כי, אלא באיר, או שאמר האחד בירושלים, והשני אומר לא כי, אלא בלוד היינו עדותן בטלה; וכן אם אמר האחד חבית שליין הלוהו, והשני אומר שלשמן היתה עדותן בטלה: שהרי הכחשו בדרישה.

ו. אבל אם אמר האחד מנה שחור, והשני אומר מנה לבן היה, זה אומר בדיטה העליונה היו כשהלוהו, והשני אומר בדיטה התחתונה היו עדותן קימת. אפלו אמר האחד מנה הלוהו, והשני אומר מאתים חייב לשלם מנה, שיש בכלל מאתים מנה. וכן אם אמר האחד דמי חבית שליין יש לו בידו, וזה אומר דמי חבית שמן משלם בפחות שבדמים. וכן כל כיוצא בזה.

ז. דין תורה שאין מקבלין עדות, לא בדיני ממונות ולא בדיני נפשות, אלא מפי העדים: שנאמר "על-פי שנים עדים" (דברים יז). מפיהם, ולא מכתב ידן. אבל מדברי סופרים שחזתין דיני ממונות בעדות שבשטר, אף על פי שאין העדים קימין, כדי שלא תנעל דלת בפני לווי. ואין דנין בעדות שבשטר בדיני קנסות, ואין צריך לומר במפות ובגלות, אלא מפיהם, ולא מכתב ידן.

ח. כל עד שנחקרה עדותו בבית דין, בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות אינו יכול לחזור בו. פיצד: אמר מטעה הייתי, שוגג הייתי, נזפרתי שאין הדבר כן, לפחדו עשיתי אין שומעין לו, אפלו נתן טעם לדבריו.

ט. וכן אינו יכול להוסיף בעדותו תנאי. כללו שלדבר: כל דברים שיאמר העד אחר שנחקרה עדותו, שיבוא מכללן בטול העדות, או הוספת תנאי בה אין שומעין לו.

י. עדים החתומין על השטר הרי הן כמי שנחקרה עדותן בבית דין, ואינן יכולין לחזור בהן. במה דברים אמורים, בשאפשר לקיים את השטר שלא מפיהם, כגון שהיו שם עדים שזה כתב ידן, או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר.

יא. אָבֵל אִם אֵי אִפְשָׁר לְקַיְמוֹ אֶלָּא מִפִּיהֶם, וְאָמְרוּ כְּתֹב יְדִינוּ
הוּא זֶה, אָבֵל קְטָנִים הָיִינוּ, קְרוֹבִים הָיִינוּ, אָנוּסִין הָיִינוּ, מְטַעִין
הָיִינוּ הָרִי אֵלּוּ נֶאֱמָנִים, וַיִּבְטַל הַשָּׁטֵר.

יב. אָמְרוּ פְּסוּלֵי יְעוּדוֹת הָיִינוּ בַּעֲבָרָה, אוֹ שְׁחָד לְקַחְנוּ עַל יְעוּדוֹת
זוֹ אֵין נֶאֱמָנִין: שְׂאִין אָדָם מְשִׁים עֲצָמוֹ רָשָׁע, עַד שְׂיַעֲדוּ עָלָיו
יְעִידִים שֶׁהוּא רָשָׁע. וְכֵן אִם אָמְרוּ אִמְנָה הָיוּ דְּבָרֵינוּ, אֵין נֶאֱמָנִין
שֶׁהַמַּעֲיֵד עַל שָׁטֵר אִמְנָה, כְּמַעֲיֵד בְּשָׁקֵר.

יג. אָמְרוּ הַיְעִידִים שָׁטֵר מִכָּר זֶה, מוֹדְעָה נִמְסָרָה לָנוּ עָלָיו אַף
עַל פִּי שְׁכָתָב יָדֵן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר, הָרִי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין. אָמְרוּ
עַל תְּנָאֵי הָיָה שָׁטֵר זֶה אִם הָיָה כְּתֹב יָדֵן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר, אֵין
נֶאֱמָנִין; וְאִם אֵין הַשָּׁטֵר מִתְקִים אֶלָּא מִפִּיהֶם, נֶאֱמָנִין, וְאוֹמְרִין
לְבַעֲלֵי הַדִּין, קִיָּמוֹ הַתְּנָאֵי וּבּוֹאוּ לַדִּין. אָמַר הָאֶחָד מִן הַיְעִידִים
עַל תְּנָאֵי הָיוּ הַדְּבָרִים, וְהַשְׁנִי אוֹמֵר לֹא הָיָה שֵׁם תְּנָאֵי הָרִי כֹאן
עַד אַחֵר.

יד. גַּם בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, אֵין מְקַבְּלִין יְעִידִים אֶלָּא בְּפָנֵי בַּעַל דִּין.
וְאִם הָיָה בַּעַל דִּין חוֹלָה, אוֹ שֶׁהָיוּ הַיְעִידִים מִבְּקָשִׁים לִילָף
לְמַדִּינַת הַיָּם וּשְׁלַחוּ לְבַעַל דִּין וְלֹא בָּא הָרִי אֵלּוּ מְקַבְּלִין יְעִידִים
שְׁלֹא בְּפָנָיו.

טו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּעֲדוֹת עַל פֶּה. אָבֵל הַשָּׁטֵר, מְקַיְמִין
בְּבֵית דִּין אֶת יְעִידוֹ שְׁלֹא בְּפָנֵי בַּעַל דִּין. וְאֶפְלוּ הָיָה עוֹמֵד וְצוּחַ
וְאוֹמֵר, שָׁטֵר מְזִיף הוּא, עֲדֵי שָׁקֵר הֵן, פְּסוּלֵי יְעוּדוֹת הֵן אֵין
מְשַׁגִּיחִין בּוֹ, אֶלָּא מְקַיְמִין אֶת הַשָּׁטֵר. וְאִם יֵשׁ לוֹ רְאִיָּה לְפָסֵל,
יִפְסֹל.

טז. כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאִיָּה בַּיְעִידִים, הוּא מְטַפֵּל בַּיְעִידִים עַד שְׂיָבִיא
אוֹתָן לְבֵית דִּין. וְאִם יָדְעוּ בֵּית דִּין שֶׁבַּעַל דִּינוֹ אֶלֶם, וְטַעַן הַתּוֹבֵעַ
שֶׁהַיְעִידִים מִתְפַּחְדִּים מִבַּעַל דִּינוֹ שְׂיָבּוּאוּ וַיַּעֲדוּ לוֹ הָרִי בֵּית דִּין
כּוֹפִין אֶת בַּעַל דִּינוֹ שְׂיָבִיא הוּא הַיְעִידִים. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּדְבָרִים
אֵלּוּ, דָּנִין בָּהֶן לְאֵלֶם.